

Tuần lễ vàng (9-1945) NHỮNG LỜI KÊU GỌI VÀ CA DAO CỔ ĐỘNG

Nguyễn Lục Gia - Phạm Thị Út Nhựt

Tuần lễ Vàng là cao trào cách mạng diễn ra trong khuôn khổ Quỹ Độc lập, do Chính phủ Trung ương Việt Nam Dân chủ Cộng hòa phát động, thực tế diễn ra trên hai không gian khác nhau với cùng thời điểm khởi phát: Từ ngày 16-9-1945 đến 9-1-1946 đối với cả nước và từ 16-9-1945 đến 30-9-1945 đối với thủ đô Hà Nội. Đối tượng hướng đích của Tuần lễ Vàng là các giai tầng giàu có trong bối cảnh xã hội Việt Nam vừa rũ bỏ xiềng xích phát xít - thực dân - phong kiến và đang vươn mình căng thở bầu sinh khí độc lập - tự do. Bởi vậy, Tuần lễ Vàng tại Hà Nội thực sự là tâm điểm cao trào, nơi tập trung thực lực tài chính của giới tư sản - điền chủ cả nước.

Sự kiện đã được một số tờ báo cách mạng đương thời tuyên truyền, quảng bá và cập nhật tương đối cụ thể, trong đó đáng kể nhất là nhật báo *Cứu Quốc*, cơ quan tuyên truyền - tranh đấu của Tổng bộ Việt Minh và Chính phủ Việt Nam mới. Thông qua đó, nhiều khẩu hiệu, ca dao có tác động cổ vũ mạnh mẽ đến đối tượng hướng đích, đem lại kết quả to lớn, đáp ứng các mục tiêu tài chính - chính trị kỳ vọng.

Những lời kêu gọi

Nước Nam, tuần báo chuyên đề về chính trị - văn học, có lẽ là tờ báo cập nhật sớm nhất sự kiện trước khi chính thức diễn ra. Ngay từ số báo ngày 8-9-1945, phân mục Khắp đó đây đã thông tin:

“Tuần lễ Vàng

Để giải quyết những vấn đề quốc phòng, Chính phủ phải cần đến rất nhiều vàng.

Đồng bào hãy sửa soạn gửi vàng giúp Chính phủ⁽¹⁾.

Cách ngày sau, một tuần báo dày dặn khác là *Trung Bắc Tân Văn* cũng trang trọng thông báo nội dung một những lời kêu gọi bằng khổ chữ to đậm nét như sau:

“Giữ vàng làm gì?

Trong “Tuần lễ Vàng” hãy bỏ vàng ra giúp nước để ủng hộ nền độc lập hoàn toàn của nước. Nếu nước bị nô lệ thì còn đeo vàng làm gì cho nhục!⁽²⁾.”

Trong khi đó, *Cứu Quốc* vào ngày này vẫn chưa đề cập trực tiếp đến sự kiện mà chỉ hô hào ủng hộ về một Quỹ Độc lập nói chung, rằng:

“Vàng! Vàng! Vàng!

Sẽ biến ra nhiều phép lạ, sẽ nhai xương, nuốt máu quân thù, sẽ đem lại vinh quang cho Tổ quốc.

Ai có Vàng nên quyên ngay vào Quỹ Độc lập⁽³⁾.”

Tương tự, *Cứu Quốc* số tiếp theo phát hành ngày 10-9-1945 cũng vẫn chưa nói gì về sự kiện Tuần lễ Vàng sẽ được Chính phủ phát động. Khẩu hiệu tuyên truyền giương ra là: “Hãy đem Vàng xây đắp nền Độc lập cho Tổ quốc⁽⁴⁾.”

Tuần lễ Vàng được *Cứu Quốc* chính thức cập nhật vào số báo ngày 11-9-1945 bởi những lời kêu gọi mang tính cách thông cáo rằng “Tuần lễ Vàng bắt đầu từ 16-9-45 đến 23-9-45 thu riêng Vàng cho Quỹ Độc lập”; đồng thời, bản văn về Mục đích và Chương trình của sự kiện cũng lần đầu công khai chính thức⁽⁵⁾.

Cờ Giải Phóng, cơ quan ngôn luận của Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương, trong ngày 12-9 cũng đã ứng tiếng thông qua những lời kêu gọi:

“Tuần lễ Vàng

Vàng tuy là quý. Độc lập và Tự do lại còn đáng quý hơn.

Đồng bào hãy đem Vàng bảo vệ đất nước và kiến thiết quốc gia⁽⁶⁾.”

Cứu Quốc, ngày 13-9-1945 phát hành số báo kép, gồm số 42 ban ngày và số Đặc biệt ban đêm với thời lượng tăng cũng gấp đôi trên 4 trang in, có cả thấy ba lời kêu gọi cổ động cho sự kiện; ngoại trừ một lời kêu gọi lặp lại ở *Cứu Quốc* ngày 9-9, đăng mới như sau:

- "Hãy đem Vàng xây đắp nền Độc Lập cho Tổ quốc";

- "Bỏ Vàng vào Quỹ Độc lập tức là ném quả lựu đạn vào kẻ xâm lăng"⁽⁷⁾.

Từ đây cho đến ngày bế mạc sự kiện (30-9-1945), *Cứu Quốc* thường xuyên tái hiện những lời kêu gọi đã đăng tải, chỉ xuất hiện một đoạn văn bản yết thị có nội dung vận động mới vào số báo ngày 27-9-1945 như sau:

"Đồng bào hãy mau đem Vàng dự chiến

Quân Pháp đã đặt gót xâm lăng lên đất nước chúng ta.

Đồng bào Nam bộ đang đổ máu chiến đấu một cách anh dũng.

Để hưởng ứng, để ủng hộ đến triệt để công cuộc kháng chiến của anh em Nam bộ, chúng ta hãy cố sức hy sinh, cố sức tìm tòi cho thực nhiều Vàng đem dâng vào Quỹ Độc lập trong ngày bế mạc Tuần lễ Vàng sắp tới"⁽⁸⁾.

Ca dao

Từ ngày 11-9-1945, *Cứu Quốc* số 40 trong khi lần đầu cập nhật các thông báo về Mục đích, Chương trình, về khung thời gian diễn tiến và cả tiêu chí đóng góp dành cho đối tượng, đã đồng thời phổ biến bài ca dao cổ động sự kiện hết sức hào hứng của tác giả Nam Hương, phân thành ba đoạn khúc như sau:

I.

Đeo hoa chỉ tổ nặng tai

Đeo kiềng nặng cổ, hơi ai có Vàng!

Làm dân một nước về vàng,

Đem Vàng cứu nước, giàu sang nào tầy?

II.

Đôi Vàng lấy súng 'cối xay',

Bắn tan giặc nước dựng ngày vinh quang.

Mỗi khi các chị ra đường,

Cổ, tay, chẳng xuyên chẳng vòng vẫn xinh.

III.

Lúc này làm dáng càng dơ

Hãy đem Vàng để phụng thờ Nước Non.

Người còn thì của hãy còn,

Nước tan người mất Vàng son làm gì?"⁽⁹⁾.

Cứu Quốc số 47, ngày 19-9 tiếp tục đăng tải một bài ca dao khác của tác giả S. D. rằng:

"Này bà! Vàng giữ làm chi?

Vàng và Độc lập, thứ gì quý hơn?

Chẳng đeo Vàng, chẳng thoa son.

Nước còn là đẹp, Vàng son đầy rỗi.

***

Nước nhà Độc lập là vui,

Không cần Vàng bạc, cần đời Tự do.

Tự do' đất mây cũng mua;

Máu xương đổi lấy cũng chưa đắt gì!

***

Này cô! Vàng giữ làm chi?"⁽¹⁰⁾.

Bài ca dao cuối cùng không ghi tên tác giả, được

Cứu Quốc đăng tải trong số báo ngày 24-9-1945:

"Em còn bốn lạng hôn môn,

Với hai chiếc nhẫn đính hôn trạm [chạm] rông.

Đôi ta thuận vợ thuận chồng,

Đem dâng Tổ quốc một lòng như nhau.

Vàng giúp nước mất đi đâu?

Tự do, Độc lập về sau hưởng nhiều"⁽¹¹⁾.

Kết luận

Những lời kêu gọi, ca dao cùng các thể loại văn học - nghệ thuật khác có tác dụng to lớn trong công tác tuyên truyền, động viên nhằm hoàn thành các nhiệm vụ cách mạng quan trọng. Tuần lễ Vàng là một cao trào vận động đạt được kết quả như thế trong bối cảnh tài chính kiệt quệ sau cuộc vùng lên đập đổ chế độ nô dịch ngoại bang vào nửa sau tháng 8-1945.

Phát xuất từ tinh thần dân tộc sâu sắc cùng đồng bào cả nước, các giai tầng có của nói chung, giới tư sản - điền chủ Hà Nội nói riêng đã quyết góp cho Tuần lễ Vàng trị giá tài chính lên đến 7 triệu đồng Đông Dương chỉ trong quãng thời gian nửa sau tháng 9-1945 (từ 16-9 đến 30-9)⁽¹²⁾. Kết quả này cùng với số thu từ Tuần lễ Vàng toàn quốc và Quỹ Độc lập (xấp xỉ tiền thuế năm 1926) đã kịp thời giải quyết nhu cầu tài chính của Chính phủ Việt Nam mới, góp phần củng cố hiệu quả nền độc lập mong manh vừa giành lấy được.

Thắng lợi của Cách mạng tháng Tám, bởi thế, có phần góp sức không nhỏ của cuộc tuyên truyền, cổ động cho Tuần lễ Vàng trên truyền thông báo chí đương thời. ■

CHÚ THÍCH:

1. *Nước Nam*, số 282, ngày 8-9-1945: "Tuần lễ Vàng", cột 3, tr.2.

2. *Trung Bắc Tân Văn*, số 261, ngày 9-9-1945: "Giữ Vàng làm gì?", cột 1-2, tr.22.

3. *Cứu Quốc*, số 38, ngày 9-9-1945: "Vàng! Vàng! Vàng!", cột 1, tr.1.

4. *Cứu Quốc*, số 39, ngày 10-9-1945: cột 1, tr.2.

5. *Cứu Quốc*, số 40, ngày 11-9-1945: "Tuần lễ Vàng", cột 4-5, tr.1; "Tuần lễ Vàng", cột 4, tr.2.

6. *Cờ Giải Phóng*, số 16, ngày 12-9-1945: "Tuần lễ Vàng", cột 1, tr.1.

7. *Cứu Quốc*, số 42, ngày 13-9-1945: cột 1, tr.2; cột 2, tr.3.

8. *Cứu Quốc*, số 52, ngày 27-9-1945: "Đồng bào hãy mau đem Vàng dự chiến", cột 4, tr.1.

Ngoài ra, *Cờ Giải Phóng* số 17, ngày 17-9-1945 có đăng dẫn một bản văn mang tính chất tuyên truyền, song do bị tróc mất chữ gần hết, chỉ đọc được ba dòng đầu rằng "Vàng! Vàng! Đồng bào yêu nước hãy mau đem góp vào Quỹ Độc lập, để diệt hết mọi hành động...", cột 6, tr.1.

9. *Cứu Quốc*, số 40, ngày 11-9-1945: Nam Hương,